

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

64. An licitum sit pingere, vel facricare Idolum ad petitionem Infidelis, vel
construere Synagogas Iudæorum, facere vestem sacerdotalem? Et ex
doctrina hujus quæstionis infertur hystriones gravissime ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

iusta consuetudinem Patriæ: absque prava intentione. Et rationem reddit: nam pars ista videtur honesta, & femina videntur habere ius accommodandi se consuetudini iam receptæ. Addit autem esse peccatum mortale introducere huiusmodi morem; alij tamen dicunt peccare mortaliter, quia aspectus illarum partium, quamvis non sint ipsæ partes inhonestæ solent prouocare ad luxuriam. Hæc Rocaful.

13. Et ante illum Caietanus 2. 2. questione 69. art. 2. Nauarr. cap. 23. numero 19. Graff. loc. cit. Bonacini. de matrim. questione 4. punct. 9. numero. 22. quæst. 13. Layman. lib. 2. tract. 3. cap. 13. numero 11. Filiuc. tractat. 30. lib. 10. Baldell. tract. 1. disput. 5. qui omnes licet excusent à mortali feminas portantes ex consuetudine antiqua pectus & vbera nudata, at tamen omnes clamant nullo pacto introducendam de nouo; immò multi docent extirpandam esse.

14. Vnde si talis consuetudo prava alicubi fuerit introducta putat Ioannes Maria de Castillento in Theol. moral. Seraph. tom. 1. verb. Consuetudo, diffie. 22. quod superiores tam Ecclesiastici quam seculares tenentur sub peccato mortali suppressere & extirpare, quod variis rationibus confirmat.

15. Nota verò, quod idem de Castillento diffie. 24. querit Vtrum consuetudo antiqua, vel nota fecerunt portantium vbera, & pectus nudatum in aliqua patria excuset à mortali, & tolerari valeat ratione paruitatis materis, vel simplicitatis, & ignorantia.

16. Et respondet: Dico primò, paruitatem materis in hoc more fecerunt portantium vbera, & pectus nudatum excusantem à peccato mortali posse dari, mihi certum est, nam cum hic mos, & consuetudo habeat suam latitudinem circa modum magis; & minus lasciuum, & provocatum ad libidinem, sanè poterit dari modus notabiliter obscenus, & notabiliter, seu efficaciter prouocatus ad Venerem; & minus obscenus, & leuiter excitatus ad libidinem; mos ergo notabiliter obscenus, & prouocatus ad peccatum, est sanè illatum, quæ vbera prostituunt vsque ad medietatem; ita vt totum pectus appareat, hic enim modus vt pote omnino inhonestus, & meretricius, est notabiliter prouocatus experientia testes, ad libidinem, & hic modus est certissime peccaminosus, nec vilo modo debet excusari à peccato & hunc modum in superioribus difficultatibus acriter impugnatumus.

17. Dico secundò, quod in quibuscumque locis viget antiqua consuetudo, vt femina incedat publicè cum pectore, & mammillis notabiliter nudatis, possunt à mortali excusari ab ignorantia inuincibili, & vera simplicitate, quia ignorantia inuincibilis legis & præcepti, maxime quando dubitatur etiam ab alijs an obliget sub mortali, excusat à culpa: itaque ignorans femina aliqua inuincibiliter talem modum incedendi cum vberibus nudatis esse vitiosum, & peccaminosum potest excusari à mortali similiter, quæ vera simplicitate præciso omni alio malo sine eodem modo incedunt, putantes certè id sibi licere, quia communiter aliæ eiusdem conditionis, & status feminae tali scolorura vbera nuda, & pectus ostendente vtuntur, nec iste modus à superioribus Ecclesiasticis, & secularibus corrigitur, nec à proprijs parentibus, vel matris arguitur, nec quod peius est, & lacrymis dignum) à proprijs confessarijs reprehenditur tanquam peccaminosum, sanè excusantur à peccato, quia vbi dolus non est, peccatum esse non potest; statim vero, ac seu per confessarios, Prædicatores, superiores, vel aliquas grauioribus matronas monentur talem modum esse impudicum, vitiosum contra reuerentiam naturalis, & moralis honestatis, & mortaliter peccaminosum, quia valde prouocatus ad li-

Tom. VII.

bidinem oculos inspicientium hominem, tenentur talem vestiendi modum deponere, & vbera, pectus aliquo honesto velamine, non tamen transparenti contegere, aliter se mortalis peccati reas cognouerint; æternis penis infeliciter puniendas pro tam inutili, vanoque modo portandi pectus, & vbera nudata. Hucusque Castillento. Quæ omnia magis confirmatur, vt superius dixi à Patre Alberto de Albertis, & à Patre Petro Marchan. à me * alibi adductis.

* Alibi in Resolutionibus præteritarum annotationum.

RESOL. LXIV.

An licitum sit pingere, vel fabricare Idolum ad petitionem Infidelis, vel construere Synagogas Iudeorum, & facere vestem Sacerdotalem?

Et ex doctrina huius questionis inferitur hystriones grauissimè peccare, & sint per se, (vt nunc hystriones exercent.) in statu peccati mortalis. Ex p. 5. tr. 7. Ref. 6.

§. 1. Negatiuam sententiam docet Coninch. in Sup. hoc in 2. 2. disp. 18. dub. 13. num. 213. & ita etiam docet de confessione vestis sacerdotalis, quia hæ actiones non solum ratione cooperationis alterius mala actione, sed ex se pro vt in his circumstantiis spectantur, cedunt in honorem falsi cultus, & sunt implicita quadam huius professio. Confirmatur primò, quia illa consciens agit vt instrumentum illius, qui petit ea fieri, & ex ipsius motione, quare cum hic per illam actionem absolutà colat idolum, & profiteatur suam falsam religionem, idem videtur dicendum de ipsius instrumento, siue de consciente illam vestem, illudve idolum. Confirmatur secundò: quia legimus multos olim sculptores maluisse grauissima tormenta perpeti, quàm Imperatorum gentilium idola sculperet.

2. Non desinam tamen hic adnotare Castrium Palacum tom. 1. tractat. 6. disput. 6. punct. 12. numero 7. docere grauissimo metu excusari posse, si in tali casu idolum ab artifice non expostulatur fieri in contemptum Religionis, neque scandalum adsit illud ita contemnere; nam fabricatio idoli intrinsecè mala non est, sed sæpe honestari potest; quod autem fiat ad petitionem illius, qui illo ad malum finem vsurus est, non constituit in fabricante malitiam; quia ipse non famulatur petenti in illa mala intentione, sed in re petita, & hoc ex metu, neque agit vt instrumentum mali operis in se indifferentis. Ergo, &c. Et Adamus Tannerus in tom. 3. disput. 1. quæst. 9. dub. 5. numero. 144. tenet Christianum magna egestate pressum posse operas suas locare Iudæo in Synagoga ædificanda.

3. Nota etiam quòd nouissimè hanc quoque sententiam docet Hurtado de Mendoza in 2. 2. disp. 66. sect. 6. §. 18. vbi sic ait: De sculptura, aut pictura idoli est dubium, & quidem ea est licita, quado nec queritur, nec timetur idololatria; cum autem timetur, dico peccare contra Religionem, quæam præbet absque vigentissimo damno. Probatur tum ex lege charitatis, tum quia omnis virtus obligat vt vitentur omnes occasiones eâ violandi, vt pono ex disputatione de scandalo; si autè non possum ego non præbere idolū absque graui dāno proportionato, non pecco in eo dādo. Ita autores adducti censent vniuersim, nullum teneri cum graui dāno proportionato ad vitandū aliena damna, quia hæc actio nō est cooperatio ad idololatriā, sed est præuia materis offensio, qua abutitur infidelis:

H h idem

idem dixerim de edificio sanorum, nisi quod minor causa excusat, quia ubi permittitur Iudæis Synagoga, possunt opifices eam struere. Ita Hurtado, & sibi obicit S. Thomam, qui ait, peccatum hominem exercentem artem, cuius opere nullus possit nisi malè uti, ut qui idola efficeret. Syluester *ver. infidelitas, quest. 4.* respondet loquutum S. Thomam de artifice volente suo opere compleri idololatram aliorum: at Syluester fugit, non exponit S. Thomam discrimen adducentem inter artificem, cuius operibus nullus potest benè uti, & eum, cuius opere possumus & uti & abuti; at si hic secundus eo animo operaretur, etiam peccaret: ergo sentit S. Thomas structuram idoli esse intrinsecè malam.

4. Respondet verò Hurtado rectè id dictum à S. Thom. quia qui se addicit illi arti, ipse absque necessitate se facit scandalum, cum possit aliam artem exercere. Vnde histriones gravissimè peccant, & sunt per se (ut nunc histrioniam exercent) in statu peccati mortalis, quia nulla necessitate compulsi se addicunt arti, quam sciunt esse inanis spectatoribus: at non agit S. Thom. de eo, qui casu cogitur ad efficiendum idolum, ut nunc non peccaret histrio in agenda fabula Leandri ad vitandum graue damnum. Et hæc omnia dicta sunt secundum mentem Hurtadi, & Castri Palai.

5. Nam, ut verum fatear, prima opinio magis mihi placet, quia, ut optime aduertit Iacobus Granado in 2. 2. *contr. 1. tract. 15. disp. 12. n. 6.* licet fabricatio idoli, aut constructio Synagoga si metaphysicè considerentur, possint à malo sine præcindi, moraliter tamen non possunt: nam idolum est quædam figura sub tali ratione, aut eum talibus signis, quæ non nisi ad falsi Dei cultum ex institutione Reipublice referuntur, & constructio Synagoga non est ad aliud, quam ad cæremonias Iudaicas. Ergo qui talia construit, aut vendit, non potest præcindere intentione sua malitiam ibi repertam. Ergo per se cooperatur mala, ac proinde grauitèr peccat. Et sanè mens ipsa omnino dissentaneum esse, apprehendit hominem aliquem intentum esse construendis idolis; aut ex illorum venditione lucrum reportare: nec video quomodo non exhibeat aliquem cultum idolo, qui construit, ut vendat Ethnico illud adoratur. Et ita hanc sententiam nouissimè docet doctissimus Andreas Duuallius in 2. 2. *D. Thomæ tract. de fide, q. 7. art. 9. conclus. 1.* An verò si non possit fabricare

idolum à Christiano, possit tamen vendi, infra dicendum erit.

RESOL. LXV.

An liceat vendere Gentilibus idolum ad evitandum periculum mortis? Ex part. 5. tractat. 7. Resol. 36.

Sup. hoc in R. seq. §. vi.

§. 1. Videtur respondendum negatiuè, quia Doctores absolute docent talem venditionem esse illicitam, nec excipiunt casum necessitatis. Vide Lorcam in 2. 2. *quest. 10. art. 9. num. 5.* Castrum Palaum tom. 1. *tract. 6. disp. 6. punct. 8. num. 2.* Duuallium in 2. 2. *D. Thomæ tract. de fide, quest. 7. art. 9. concl. 1.* Molfesum in *summa tom. 1. tract. 8. cap. 10. n. 66.* Ioannes VVigers in 2. 2. *q. 10. art. 9.* Verùm Valentia tom. 3. *disp. 1. q. 10. punct. 6.* cum Syluestro docet eam venditionem in tali casu licere, quod non cenfer improbabile Coninch, *de fide disp. 18. dub. 13. concl. 1. n. 12.* quia cum hæc venditio ex se, & prout proficiscitur à vendente, non cedat in honorem, aut cultum falsæ religionis, sed solum quatenus vendens per eam videtur consentire & cooperari

male alterius emptioni ac intentioni, extrema necessitas videtur eum excusare & efficere, ne illa venditio secundum moralem æstimationem censetur licet & nunc vilo modo fieri in talem finem, aut esse cooperatio alterius malitiæ, sed solum medium euadendi præsens periculum. Confirmatur, quia qui facit id instrumenta, quibus alienam domum est edificandus, aut furioso paranti alterum occidere dat gladum, quo facinus perpetraturus est, non minus videtur horum malæ voluntati cooperari, quam ille qui Ethnico vendit idolum, & tamen si illi id faciant, quia alter mortem nequeunt euadere, ratione huius circumstantiæ non censentur aliorum nequitia moraliter cooperari, & excusantur ab omni culpa; ergo idem dicendum videtur, de vendente idolum, ne alia occidatur, & fortè D. Thom. alique absolute docentes talem venditionem esse illicitam, hunc casum non negant, quia facile possunt intelligi eam per se esse illicitam, nisi ex huiusmodi circumstantiis excusetur. Ita Coninch, qui non audeo hoc concedere in venditione idoli, vel illius consecratione, aut vestis sacerdotalis ad petitionem infidelis factam; & de hoc dictum est *suprà*. Nota etiam quod sententiam Valentia tenet nouissimè Adamus Tannerus tom. 3. *disp. put. 1. q. 9. dub. 5. n. 144.* docens, Christianum magna egestate presum, quem aliunde subleuare facile non possit, posse infideli idolum vendere, si modò mala intentio absit, & quacumque demum ratione conser, eum hoc non facere ea intentione, ut eiusmodi superstitioni foueat, aut eam quouis modo profiteatur; sed, ut dixi, Doctores contrariam sententiam tenent communiter.

RESOL. LXVI.

An liceat vendere Iudæis Agnum, quem scio ab ipsis immolandum; & quid de similibus venditionibus?

Ex quo inferitur qua ratione sit licitum, vel illicitum conficere, aut vendere res aliquas, quibus cooperatores creduntur ad peccandum abufuri, ut vestes, arma, fucos, venena, &c. Ex p. 5. u. 7. Resol. 37.

§. 1. Libet huic quæstioni respondere cum verbis Petri lorca in 2. 2. *questione 10. articulo 9. num. 5.* ubi sic ait: Consentunt omnes nefas esse vendere, aut quomodolibet ministrare ea quæ per se ad infidelitatem conferunt, nec alium vium habent, ut vestes sacerdotales, idola, templa idolorum, Synagoga & similia, quia hoc est cooperari prauis actionibus. Et eodem modo viuendum non licet præbere alicui construere, aut vendere quæ per se malæ actionis instrumenta sunt. Solus ergo est dubitatio de indifferentibus, quæ per se determinata non sunt ad prauæ actionis vium, sed possunt in alios vsus assumi, ex malitia tamen infidelis ad infidelitatis actiones applicantur, ut vendere agnum Iudæo, quem ipse immolet, paruum, aut serua Gentili, ex quibus vestem sacerdotalem conficiat. In quo puncto conueniunt etiam auctores peccatum esse, si ista vendantur ea intentione; ut infidelis ad infidelitatem eis utatur, & nullum esse peccatum, si vendantur cum ignorantia probabili futuri vsus. Sed controuertitur vendantur sine intentione, cum scientia tamen prauis vsus. Ioannes Medina C. *de rebus, quest. 30. numero 7. c. Antoinin. 3. part. iii. cap. 27. §. 3.* Rosell. *ver. de datus Armilla versicul. Infidelitas, numero 7. c. datus. Armilla versicul. Infidelitas, numero 7. c. datus. Armilla versicul. Infidelitas, numero 7. c. datus.* Melius tamen Caietan. *articul. 4. bonus quest.*